

Dnešní doba přeceňuje intelektuální rozvoj a výkon

Rozhovor s docentkou Miluší Kubíčkovou, propagátorkou antroposofie, která ve svých osmdesáti pěti letech stále číší vitalitou. Píše knihu a chystá se připravit nový výtisk již rozebraného titulu *Vůle ke zdravému životu*. Tématem rozhovoru Barbary Hansen Čechové, šéfredaktorky časopisu *Rodina a škola*, byly priority ve výchově a o to, jak mohou dnešní učitelé čelit nekázni žáků.

Toto jednostranné nastavení společnosti, která oceňuje pouze intelektuální výkony, vede pak k tomu, co se dělo na Právnické fakultě v Plzni. Svým způsobem jsou lidé do toho nuceni.

Věnujete se propagaci antroposofie, filosofii Rudolfa Steinera. Které z jeho poselství se vám zdá klíčové pro současné učitele?

Asi zřejmě to, že je potřeba vycházet z potřeb a předpokladů toho kterého žáka. Nepřistupovat k dětem podle nějakých tabulek a snažit se je dostat tam, kam nám tabulky říkají. Například pokud je děcko pomalé, nebudu jej nutit, aby bylo rychlé. Naopak využiji výhod, které v sobě pomalost obsahuje. Je potřeba dítěti důvěřovat. Vidět, že každé má svou individualitu, svůj jedinečný talent a ty je potřeba mu pomoci objevit a rozvíjet. To velmi dnešním dětem chybí. Tlačení dětí do formiček k ničemu není.

Dnešní svět je ale nastaven tak, že v něm uspějí hlavně ti rychlí, pohotiví atd.

Myslím si, že se příliš ve školském systému prosazuje důraz na intelektuální rozvoj a na výkon. Citová a etická výchova se zanedbává. Rodiče si většinou přejí, aby jejich děcko studovalo, a přitom ono nemusí být studijně nadané, ale je třeba výjimečně manuálně zručné. Chybí nám potom řemeslníci. Pokud dítě není nadané ani na jazyky, ani na matematiku, může být stále úžasným řezbářem! Toto jednostranné směřování společnosti, která oceňuje pouze intelektuální výkony, vede k tomu, co se dělo nyní na Právnické fakultě v Plzni. Lidé jsou v současném konzumním materialistickém systému bez etických hodnot do různých podvodů jakoby vedeni.

V novém typu škol nazývaných waldorfské založené na pedagogice dr. Rudolfa Steinera jsou děti vedeny vedle získávání vědomostí především k tvořivé činnosti, včetně manuální práce. Zde se i kluci učí šít, aby si případně uměli zašít ponožky. I v ostatních školách by děti měly více tvořit, zpívat, tančit, hrát divadlo, vyrábět. Skvělou příležitostí představuje družina. Všechna tato činnost by měla odpovídat jednotlivým vývojovým stádiím dítěte.

Jaká stádia to jsou?

Pedagog Steiner vyšel ze zkušeností – známých i ve starších naukách - že lidský vývoj se děje v sedmiletém rytmu. Pro dospívání dítěte jsou důležitá první tři sedmiletí. Děcko do sedmi let – do výměny zubů - se učí nápodobou, je jako opička. Nějaké domlouvání nebo vysvětlování zde nemá smysl – tomu ještě nerozumí. Potřebuje, aby svět okolo něj byl pravdivý. Děti jsou neuvěřitelně citlivé a nepravdu odhalí. Pokud jsou děti obklopeny jen virtuálním světem z televize a počítačových her, obklopuje je nepravdivý svět, jehož napodobování jeho dušičku ohrožuje. Víím, jak to v některých rodinách vypadá, proto je to především učitel, který by si měl uvědomit, že sám sebou, svou osobností dětem svět prostředkuje. Děti dalších sedm let do puberty potřebují ideály, rozvíjejí se jejich city, potřebují krásu. Po pubertě, kdy se již rozvíjí myšlení, dospívající potřebují žít ve světě, kterého si mohou vážít. Zprostředkovat mladým lidem takový svět je pro učitele velmi těžký úkol.

Cvičíte eurytmii, což je jeden z předmětů na waldorfských školách. Jaký je jeho smysl?

Celý život v přírodě i člověka se odehrává v rytmu. Moderní člověk již z tohoto rytmu vypadl, a proto si jej neuvědomuje. Již necítíme to, jak se měníme s ročním obdobím: na jaře jsme jiní než na podzim, stejně jako příroda je jiná. Ráno jsme jiní než večer. I naše orgány pracují v určitém rytmu. Děti trpící zánětem nosohltanu nejvíce kašlou před ránem, kdy – dle čínské medicíny- vrcholí činnost plic. Je dobré dětem umožnit rytmus zažívat, obnovovat jej, vždyť dětem je rytmus vlastní.

Co mohou učitelé do výuky zařadit, aby s dětmi prožívali rytmus?

Je možné umožnit dětem tleskat, poskakovat v rytmu, taktovat v rytmu a především s nimi hodně zpívat, vždyť naše národní písně jsou vesměs rytmické. Například v matematice se děti mohou učit počítat skákáním po kostkách. V jedné slovenské zvláštní škole, kam docházeli převážně romští žáci, měli skvělé výsledky, když učitelka každý den s dětmi začínala pohybem v rytmu jejich písní.

Eurytmie - doslova krásné využití rytmických pohybů - je uměním, kdy se řeč vyjadřuje pohybem. Mnohá gesta připomínají přírodní děje, protože eurytmie není nic vymyšleného. Děti ve waldorfských školách se velmi brzy naučí eurytmicky zatančit své jméno.

Nálada učitele? Životní prostředí dětí

Přednášíte také na univerzitě třetího věku pro seniory. Jaké je vaše poselství pro tuto generaci?

Podle Steinera člověk dospívá do 21, pak jej pohltí kariéra a rodina. Kolem dvaadvaceti se mu najednou začne ozývat tělo: bolet záda, zuby. S tělem to začíná jít z kopce, to se nedá zastavit, ale záleží na každém člověku, co sám se sebou udělá, aby měl čím své stárnoucí tělo podržet. Tím myslím hlavně rozvoj duše a ducha. Učitelů se to týká snad ještě naléhavěji, protože jsou ve svém povolání vystavení velkému stresu.

Učitelé si v dnešní době hodně stěžují na kázeň žáků. Co by mohli udělat pro sebe, svou duševní hygienu, aby náročné situace zvládali?

Každopádně by měli využívat své přestávky k tomu, aby si skutečně odpočinuli. Podívali se třeba při vyučování občas z okna, zhluboka se nadechli, napřímili se, jemně se pohybovali a strnule nestáli. Učitelé často do třídy vstupují plní napětí, jako by měli z dětí strach. A ty se podle toho pak chovají. Je potřeba před děti předstoupit s rovnými zády a vztyčenou hlavou, dávat najevo „já jsem paní učitelka“. K tomu si můžeme dopomoci i gesty, například eurytmickým A (*paní docentka mírně rozpažuje ruce*).

Tím chcete říci, že si nekázeň dětí způsobují učitelé sami?

Víte, to vnitřní rozpoložení nastavení je velice (slovo strašně nepoužívám!) důležité. Nálada učitele představuje v podstatě životní prostředí dětí. Jeden čas jsem pracovala jako socioložka a dodnes mne baví sledování chování lidí. Například v metru. Já sama musím říci, že nikdy nemám problém s tím, aby mi někdo mladší uvolnil místo. Jednou jsem vstoupila do metra a dokonce dva kluci se zvedli, aby mě pustili sednout. Poděkovala jsem, ale že potřebuji jen jedno místo, a tak si jeden zase sedl. Za chvíli vstoupila jiná starší dáma a ten hoch, který zůstal sedět, nevstal. Když jsem jej požádala, aby paní pustil, opravdu vstal. Když jsem jí pak zašeptala, jak je naše mládež zdvořilá, odvětila, že ji nikdy nikdo nepustí sednout. Pomyslela jsem si, že zamračeným lidem, kteří už v duchu sedícího mladého člověka odsuzují, opravdu málokdy někdo vyjde vstříc.

Co tedy by měli učitelé dělat, aby je děti „braly“?

Musejí o sebe více pečovat. Tím myslím nejen fyzicky, ale i psychicky a duchovně. Umět být uvolněný, usměvavý a v pravou chvíli i přísný. A také neztratit humor. Děti potřebují ideály, ale také opravdovost a krásu. Ovšem umělá vnější krása nestačí. Dokonce může způsobit opak. Jenom mohu doplnit takovou perličku ohledně vzhledu, zvláště teď tolik módních dlouhých, dokonce rudě červených nehtů. Lidé podle jednoho výzkumu reagují na dlouhé nehty negativně, i když si to neuvědomují, tedy jaksi skrytě. Zřejmě v nich asociují atavistické reakce vůči dávným nepřítelům, šelmám. V dětech mohou tyto výstřednosti vzbudit podvědomý strach, berou jim energii a nepřispívají k pocitu bezpečí.

Nebuďme pesimisty, kteří si myslí, že dokud se nezmění systém, nic se nezmění. I když tomu tak skutečně je, přesto opravdový učitel toho může udělat docela dost! Učitelské povolání je něco neuvěřitelně významného a zcela neobyčejného. Škoda že na pedagogických fakultách neumějí mladé lidi pro toto povolání dostatečně nadchnout. Každopádně učitel musí učit celou svou bytostí, vkládat do hodiny cosi uměleckého. Když mluví jen „z hlavy“, nemůže děti zaujmout. Měl by umět výuku prožívat, být v jedné osobě pedagogem, hercem i žehnajícím duchovním.

Tohle je krásné téma. V příštím životě bych se chtěla věnovat tréninkům „jak učit celou svou bytostí“ (*usmívá se*).

doc. PhDr. Miluše Kubíčková, CSc. (*1924)

Původně učitelka, později vědecká pracovníce v oboru sociologie.

V době normalizace sociální pracovníce ve stavebním podniku, po převratu docentka

*na Pedagogické fakultě UK se zaměřením na psychologickou pomoc učitelům.
Je členkou České antroposofické společnosti a Obce křesťanů. V r. 1990 založila
občanské sdružení Zdravý životní styl, dlouhodobě byla jeho předsedkyní, nyní jeho
místopředsedkyní. V rámci sdružení pořádá ozdravné pobyty v jižních Čechách,
především pro rodiny s dětmi. Působí jako publicistka a soukromá lektorka.
Je vdova a pětinasobná prababička (brzy šestinasobná).*